

Horehron

VEREJNO - SÚKROMNÉ
PARTNERSTVO

PUBLIC - PRIVATE
PARTNERSHIP

Úvod

Horehron,
drsná no rozprávková krajina,
opradená príbehmi starých materí,
očarujúca svojou krásou, malebnosťou ale aj mohutným chrbtom
Nízkych Tatier,
s povestami opradenou Kráľovou hoľou.
Kraj dobrých ľudí, jedál, folklóru a tradícií.

Práve prostredníctvom tejto publikácie Vás pozývame na potulky
Horehronom.

Horehron,
rough but also fairy land,
landscape of grandmothers fairy tales,
landscape enchanting by its beauty, picturesqueness and also by the
massive saddle of Low Tatras mountains,
with Kráľova hoľa legends.

Landscape full of good people, meals, folklore and traditions.

We are inviting you to wander HOREHRON by this publication.

Úvod

Územie Verejno–súkromného partnerstva Horehron tvoria katastrálne územia obcí Beňuš, Braväcovo, Bacúch, Polomka, Závadka nad Hronom, Heľpa, Pohorelá, Valkovňa, Šumiac a Telgárt. Obce sú združené v Mikroregión Horehron, ktorý svojou rozlohou zaberá približne 470 km². Počet obyvateľov žijúcich v spomínanom území je približne 16 800.

Samotné územie disponuje vysokým prírodným a územným potenciálom (Národný park Nízke Tatry, Národný park Muránska planina, Národný park Slovenský raj), ktorý je možné celoročne využívať pre miestne hospodárstvo, ale aj vo forme turistiky, cykloturistiky, poznávacieho turizmu, splavovania rieky Hron alebo zjazdového či bežkárského lyžovania. Kultúrno-historický, ľudský potenciál a silný vzťah k ľudovým tradíciám je prezentovaný na veľkom množstve kultúrnych podujatí, z ktorých najznámejšie sú Horehronské dni spevu a tanca (Heľpa), Oslavy Zvrchovanosti SR (Šumiac), Ozveny staroslovienčiny z pod Kráľovej hole (Telgárt), Folklórny festival Biele Handle (Braväcovo) a Svätovánska noc plná hudby (Pohorelá).

Verejno–súkromné partnerstvo Horehron vzniklo na základe spoločného záujmu zastúpených subjektov vzájomne si pomáhať pri zabezpečovaní rozvoja územia a za účelom vytvorenia koordinačného orgánu splnomocneného zastupovať záujmy mikroregiónu Horehron. Verejno–súkromné partnerstvo Horehron v súčasnej dobe tvoria obce mikroregiónu, ktoré predstavujú verejný sektor, súkromný sektor zastupuje 22 podnikateľských subjektov, mimovládnych organizácií a fyzických osôb. Verejno–súkromné partnerstvo Horehron koordinuje hlavne oblasti regionálneho a územného rozvoja, reštrukturalizácie výroby, rozvoja malého a stredného podnikania, rozvoja cestovného ruchu, služieb, školstva a kultúry, dopravy a technickej infraštruktúry, ochrany prírody, životného prostredia a prírodných zdrojov. Od roku 2008 sa združenie rozhodlo naplňovať tieto ciele aj formou prístupu LEADER.

The Public-Private Partnership Horehron consists of village areas of Beňuš, Bravčovo, Bacúch, Polomka, Závadka nad Hronom, Heľpa, Pohorelá, Val'kovňa, Šumiac and Telgárt. All named municipalities are associated in also Micro region Horehron. This area comprises about 470 km² with the number of inhabitants around 16 800.

The Horehron area is well known especially for perfect natural and territory opportunities (National Park Low Tatras, National Park Muránska Planina and National Park Slovenský raj). The region provides all seasons conditions not only for local agriculture but also for tourism, biking and sightseeing, rafting, downhill and cross-country skiing. The folk traditions as well as cultural awareness are reflected by many events, such as The Horehron Singing and Dancing Days (Heľpa), The Celebrations of Independence (Šumiac), The Old Slavonic Echoes from Kráľova Hoľa (Telgárt), The White Handle - folk festival (Bravčovo) and Midsummer Night of Music (Pohorelá).

The Public-Private Partnership Horehron was formed according to common interest of all representative subjects in helping each other to provide increasing development, to create the coordinative institution acting for common interests and to cooperate. The Public-Private Partnership Horehron consists nowadays of municipalities of micro region from public sector and 22 business subjects, non – government organizations and non – juridical people from private sector. The Public-Private Partnership Horehron coordinates and focuses mainly on regional and territorial development, restructuring of production, development of small and medium enterpreneus, tourism, services, education and culture, transport and technical infrastructure, natural resources and protection and environment. Since 2008 is the partnership in charge of meeting liability according to LEADER approach.

Horehron

Bacúch

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1274

Nadmorská výška / Altitude: 629 m n. m. / m.a.s.l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 1007

Výmera katastra / Municipality area: 3800 ha

Rodáci a osobnosti / Natives and personalities

Jozef Cesnak, akademický maliar / academic painter

Jozef Pribilinec, pretekár v rýchlej chôdzi / athlete in speed walking

Významné podujatia / Important events

Fašiangy a zabíjačka na Bacúchu / The Bacuch

Carnival and Pig-sticking

Lyžiarske preteky Čertovica-Bacúch / Ski Race Čertovica - Bacúch

Chôdza na Bacúchu – Cena Jozefa Pribilineca / Walking Race – The price of Jozef Pribilinec

Ubytovanie a stravovanie / Accommodation and restaurants

Starý mlyn / Old mill

www.starymlyn.sk

www.bacuch.sk

Z histórie

V listine z roku 1274 je prvý krát písomne doložené územie Bacúcha. Táto listina zaručovala županovi Bogomirovi právo na ryžovanie zlata v potoku Bacúch. Prvá písomná zmienka, v ktorej sa priamo spomína obec pochádza z roku 1563. Písomné správy z tohto obdobia jednoznačne dokladajú staré osídlenie tvorené slovenským obyvateľstvom, ale aj Nemcami, ktorých počet v priebehu 15. storočia pribúdala v súvislosti s rozvojom baníctva, hutníctva, uhliarstva ale aj začínajúceho pltníctva.

V priebehu 17. storočia sa obec pretransformovala z baníckej na drevorubačskú. Na začiatku 18. storočia bol Bacúch druhá najväčšia obec Bielych Hnadiľ a jej rozvoj pokračoval aj v nasledujúcom storočí, pričom pri sčítaní obyvateľstva v roku 1787 znamenal zdvojnásobenie počtu obyvateľov a Bacúch sa stal najväčšou osadou tejto oblasti. V polovici 19. storočia sa na kultúrnom povznesení obce výrazne podieľal lekár, geológ, botanik a maliar Gustáv Kazimír Zechenter Laskomerský. V jeho sprievode obec navštevovala aj významná česká spisovateľka Božena Němcová. Bacúch sa vyvíjal ako osada mesta Brezno až do druhej polovice 19. storočia, kedy začal písať svoju samostatnú kapitolu. Stalo sa tak v roku 1894 v katastrálnych hraniciach, ktoré sú platné do súčasnosti.

History

The first written reference of the settlement of Bacúch is from 1274. This document ensured local administrator Bogomir the gold-washing right to in a local creek. The first written mention exactly about a village of Bacúch is from 1536. This documentation proves the old settlement consisted of Slovaks and Germans. There was an increasing of Germans in 15th century because of mining development, metallurgy, coal and rafting. During the 17th century the village changed from mining to wood industry. In the beginning of 18th century the village of Bacúch was the second largest in the Biele Hradle area and its development increased also in following century. In inhabitants monitoring in 1787 was the increase twofold and Bacúch becomes the biggest settlement in the area. In the middle of 19th century increased also the cultural awareness thanks to the doctor, geologist, botanist and painter Gustáv Kazimír Zechenter Laskomerský. He was also a friend of another writer Božena Němcová who also visited Bacúch very often. Bacúch was a part of Brezno until second part of 19th century when the village become independent. The official area limits are the same till the present days.

Pohorelá

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1612

Nadmorská výška / Altitude: 740 m n.m. / m a. s. l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 2332

Výmera katastra / Municipality area: 4694 ha

Rodáci a osobnosti / Natives and personalities

Jozef Bahéry učiteľ, publicista, hudobník / teacher, publicist, musician

Gejza Horák, učiteľ a jazykovedec / teacher and linguist

Dr. Vladimír Clementis, politik a spisovateľ / politician and writer

Max Švabinský, akademický maliar / academic painter

Mária Séčiová, grófka panstva Muráň / countess of Muran Manor

Jozef Gregor Tajovský, spisovateľ / writer

Ján Ctibor Handzo, evanjelický kňaz, prekladateľ, spisovateľ a novinár /

Lutheran priest, translator, writer and journalist

Matej Baraňaj, rímsko-katolícky kaplán / Roman-Catholic chaplain

Ferdinand Maximilián Coburg, majiteľ Pohorelského železiarskeho komplexu / owner of Pohorela ironworks complex

Významné podujatia / Important events

Memoriál lesných robotníkov v nohejbale / The Football Memorial of Forest Workers

Veľkonočný šachový turnaj / The Eastern Chess Tournament

Majstrovstvá Pohorelej a sveta v kosení / Pohorelá and The World Championship in Grass Mowing

Folklorný večer pod Orlovou / The Folklore Night under Orlova

Clementisovou cestou / By the Clementis Road

Ubytovanie a stravovanie / Accommodation and restaurants

Reštaurácia Pod Orlovou / restaurant tel.: 00421 48 619 6 931

Penzión HRON / guest house tel.: 0041 48 619 6276

www.penzionhron.sk

BISTRO Bartrans ubytovanie / accommodation tel.: 00421 671 1811

www.bartransk.sk

Chata Pohorelská Maša / accommodation in Pohorelská Maša

tel: 00421 918 640601, office@llarik.sk

Ján Tlučák tel.: 00421 903 775 276, jantlucak@szm.sk

www.pohorela.sk

Z histórie

Osada vznikla na území Muránskeho panstva valašskou kolonizáciou a prvýkrát sa spomína v roku 1612. Založili ju Széchyovci na valaskom práve. Obyvatelia chovali ovce a dobytok, vyrábali drevené náradie, šindle, dosky. V 18. storočí tu otvorili železnorudné bane a postavili železiareň. V obci sa nachádzala správa závodov Coburgovského železiarskeho komplexu a najvýznamnejšia huta tohto komplexu – Augustova huta. V 2. polovici 18. storočia vznikla okolo huty a hámra osada Pohorelská Maša. Koncom 19. storočia sa obyvatelia venovali výrobe dreveného uhlia, dreveného náradia. V polovici 20. storočia sa zaoberali tkaním plátna, vyšívaním, ako aj šitím kožuchov. V obci bol mangel na plátno a valcha na úpravu súkna.

History

The first settlement of Pohorelá was originated during the shepherding colonization in the Muráň territory in 1612. The settlement was established by Széchy according to sheepman law. Inhabitants were mostly farmers with sheep and aver. They produced wooden tools; shingles and folder. There were metal mines and ironworks built in 18th century. The administration of Coburg ironworks and the main smelter – Augustus were also situated in Pohorelá area. The settlement of Pohorelská Maša was established during the second part of the 18th century nearby smelter listed above. Production of wood-coal and wood tools was characteristic for the end of 19th century. The mid-20th was specific for linen weaving, embroidery and fur-coat production. They used a mangle and fuller for cloth handling.

Pohorelá

Šumiac

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1575

Nadmorská výška / Altitude: 841 m n.m. / m a. s. l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 1334

Výmera katastra / Municipality area: 8201 ha

Rodáci a osobnosti / Natives and personalities

Klára Jarunková, prozaička, publicistka, autorka literatúry pre deti a mládež / novelist, journalist, author of books for children and young people

Juraj Kriváň, športovec a pedagóg / sportsman and teacher

Michal Petro Katin, spolubojovník kapitána Nálepku / co-belligerent of Kpt. Nálepka

František Kreutz, spisovateľ, prozaik a riaditeľ školy / writer, novelist, and school director

Mikuláš Rybár, autor monografie / author of municipality monograph

Ján Molent, zakladateľ folklórneho súboru, spoluautor monografie / folk group founder, co-author of municipality monograph

Vladimír Čupka, učiteľ, spoluautor monografie / teacher, co-author of municipality monograph

Významné podujatia / Important events

Krňáčkové preteky / The Sled Race

Vatra zvrchovanosti / The Balefire of National Sovereignty

Výstup na Kráľovu hoľu / The Kráľova Hoľa Climb

Vianoce pod Kráľovou hoľou / Christmas under Kráľová Hoľa

Katarínska zabíjačka / The Katherine's Pig-sticking

Veľkonočný stolnotenistový turnaj / The Eastern Table tennis Tournament

Ubytovanie a stravovanie / Accommodation and restaurants

Penzión drevenica - Mgr. Milan Lacovič 00421 908 901578

Symony bar – pizzeria – Bc. Simona Dudášová 00421 911 045490

Štefan Toporcer, Šumiac 86

www.sumiac.sk

Z histórie

Obec Šumiac bola založená na valašskom práve na území patriacom panstvu hradu Muráň, listinne doložený r. 1573. Do roku 1954 patrili Šumiacu aj osady Nová Maša, Švábolka, Valkovňa a Zlatno. Obyvatelia sa zaoberali chovom oviec, dobytká, neskôr spracovaním dreva, predajom dosák a šindľov. Bola tu píla a sklárska huta. Za rekatolizácie prešla časť evanjelických obyvateľov ku gréckokatolíkom. V 19. storočí bola v osade Červená Skala v prevádzke Coburgovská železiareň, ktorá bola zlikvidovaná v r. 1926. Namiesto nej bola postavená parná píla. Obyvatelia obce sa v tomto období zaoberali poľnohospodárstvom, prácou v lese a na železnici.

History

The village of Šumiac was established by the shepherding law in the Muráň castle area according the documentation from 1573. Settlements of Nová Maša, Švábolka, Valkovňa and Zlatno were official parts of Šumiac till 1954. The inhabitants concerned on sheepfarming, aver rising, later on wood works; shingles and folder sale. There was also a saw-mill and glass-works situated in the village. During the growth of Catholicism some people converted from Lutherans to Orthodox Church. In 19th century there was the Coburg ironworks in Červená Skala area, but it was destroyed in 1926. There was built a steam-mill instead of the ironwork. This period was specific for agriculture, forest works and railroading.

Šumiac

Telgárt

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1326

Nadmorská výška / Altitude: 889 m n.m. / m a. s. l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 1541

Výmera katastra / Municipality area: 5600 ha

Rodáci a osobnosti / Natives and personalities

Pavel Spišák, gréckokatolícky kňaz / Greek-catholic priest

Martin Jambrich, chemik / chemist

Michal Spišák, básnik, spisovateľ / poet, writer

Ján Ambróz, spevák ľudových piesní / singer of folk songs

Ondrej Laurinc, básnik, zakladateľ folklórneho súboru / poet, founder of the folk group

Ondrej Kuňak, letec, spoluautor normotvorby pre letectvo a kozmonautiku SR / pilot, co-author of standardization of Aeronautics and Space Administration of the Slovak Republic

Významné podujatia / Important events

Horehronská valaška, Ozveny staroslovienčiny pod Kráľovou hoľou

Bežecká stopa / Cross-country skiing track

Ubytovanie a stravovanie / Accommodation and restaurants

Telgárt apartmány www.telgart.sk

TELGÁRT holiday resort www.telgartapartmany.sk

Penzión u Hanky www.penzionuhanky.sk

Zubrovica www.zubrovica.sk

Horehronská kúria www.horehronskakuria.sk

Hotel Telgárt www.hoteltelgart.sk

Horský hotel Pusté Pole www.horsky-hotel-puste-pole.sk

Apartmány Rejdovian www.nizketatry.sk/rejdovian

Štefan Dubášak www.nizketatry.sk/dubasak

Anna Černáková www.nizketatry.sk/cernakova

Libuša Tuláková www.nizketatry.sk/tulakova

Chalupa Kováč www.chalupakovac.sk

Chata Kráľová Hoľa www.kralovahola.com

www.telgart.eu.sk

Z histórie

Staršiu osadu, ktorá vznikla v roku 1326 pri prameni Hnilca, založil Šoltýs Mikuláš, syn Ladislava zo Spiša. Neskôr bola presťahovaná nad prameň Hrona. Obec bola dosídlená na valašskom práve, najneskôr na prelome 15. a 16. storočia. Doložená je rokom 1549, patrila Muránskemu panstvu. Obyvateľstvo sa zaoberalo dobytkárstvom, chovom oviec, spracovaním dreva (šindle, dosky) a chodili na sezónne práce na Dolnú zem. Ešte v 1. polovici 20. storočia bola rozšírená výroba šindľov, dreveného nábytku a kuchynského riadu, tkáčstvo a šitie súkenných odevných častí (kabaníc, halien) a kožuškov. V rokoch 1949 až 1989 bola obec premenovaná na Švermovo.

History

The first older settlement was established by Mikuláš Šoltýs, son of Ladislav from Spiš in 1326 nearby the Hnilec spring. Later, the settlement was transmigrated above the Hron spring. The village was settled according to the shepherding law around 15th and 16th century. The documentation is from 1549 and Telgárt belonged to the Manor of Muráň. The inhabitants were mostly stock-farmers, shepherds and they produced wooden shingles and folder. They usually went to Dolná Zem to find part time job according to season. During early 20th century there was wooden production very popular; making shingles, wooden furniture and dishes. Also weaving, needling of different parts of clothes and fur coats. The village was renamed during the period of 1949 – 1989.

Telgárt

Valkovňa

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1612

Nadmorská výška / Altitude: 748 m n.m. / m a. s. l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 410

Výmera katastra / Municipality area: 1487 ha

www.obecvalkovna.szm.com

Z histórie

Podniky dnešnej Valkovne vznikali na rozhraní 18. a 19. stor. okolo železného hámru v chotári Šumiaca. Jej názov pochádza od valcovne plechov vybudovanej v r. 1834. Plechy sa tam vyrábali do r. 1926. Osady obce boli vyčlenené r. 1954 od Šumiaca a bola vytvorená samostatná obec Valkovňa. Osada Nová Maša vznikla v 2. pol. 18. stor. okolo maše ako osada Šumiaca. V rokoch 1839 – 1842 tu bola postavená zlievareň s hámrami, v r. 1842 – 1846 strojárnska dielňa, neskôr valcovňa. Osada Švábolka bola pôvodne samota s hostincom, pri ktorom koncom 18. stor. postavili 3 železné hámre, v r. 1833 tu postavili veľkú valcovňu plechov (prvú v Uhorsku). Výroba tu bola zrušená v r. 1926. Zlatno, ako samota v chotári Šumiaca, bola od konca 18. stor. osadou troch hámrov. V r. 1848 tu postavili valcovňu na tyčové železo.

History

The first factories of Valkovňa village were founded between 18th and 19th centuries around the ironworks in Šumiac area. Its name is derived from the rolling mill founded in 1834. Drums were produced there till 1926. The settlements were separated from Šumiac in 1954 and it was a foundation of independent municipality of Valkovňa. The settlement of Nová Maša was established in second part of 18th century as a part of Šumiac. There was an iron foundry established during the years 1839 – 1842. The year 1846 meant engineering manufactory, later rolling mill. The village of Švábolka was originally just farm with pothouse, but later it becomes well known for three ironworks form 18th century and first Ugrian rolling mill from 1833. The production was ended in 1926. Zlatno as a part of Šumiac area was composed from three historic facilities for processing of steel and iron (hámor). There was a rolling mill for bar stocks built in 1848.

Valkovňa

Závadka nad Hronom

Prvá písomná zmienka / First written mention: 1611

Nadmorská výška / Altitude: 627 m n.m. / m a. s. l.

Počet obyvateľov / Number of inhabitants: 2457

Výmera katastra / Municipality area: 4118 ha

Rodáci a osobnosti / Natives and personalities

Martin Benka, akademický maliar / academic painter

Štefan Polkoráb, akademický maliar / academic painter

Juraj Kováč, herec, publicista / actor and publicists

Jozef Moriak, sólista Štátnej opery v Bratislave / soloist of the State Opera in Bratislava

Významné podujatia / Important events

Hokejový turnaj o majstra Horehronia / The Hockey Tournament

Pochovávanie Basy závackej / Traditional start of the Lent

Vynášanie Moreny / Taking out of the Slavic goddess of the winter and death

Dni Závadských tradícií / The Days of Závadka Traditions

Clementisova cesta / On The Clementis Road

Katarínsky jarmok / Katherine Market

Ubytovanie a stravovanie / Accommodation and restaurants

Penzión Pod Varechou – ubytovanie a stravovanie

tel. 00421 048 618 3910, 00421 0901 709 333,

EBG drevenice – ubytovanie tel. 00421 0908 916 408

Jakub penzión / Jakub guest house tel.: 00421 48 618 3510

Spoločenský dom / Community house tel.: 00421 48 618 3110

Obecné byty nad plavárňou / Village flats over the pool

tel.: 00421 48 618 3104

www.zavadkanadhronom.sk

Z histórie

Obec bola založená na valašskom práve koncom 16. storočia na muránskom panstve a po prvý raz sa spomína v r. 1611. Vznikla na mieste zaniknutej osady Veľký Potok. V 17. storočí sa tu nachádzal mlyn, píla, od 2. polovice 18. storočia železorné bane. Od roku 1826 dve skujňovacie a jeden perlíkový hámor. V roku 1860 tu vybudovali valcovňu plechov, nachádzali sa tu stolárske, tesárske, zámočnícke dielne pre potreby Coburgovských železiarní. Obyvateľstvo obce pracovalo po zastavení výroby v železiarskom priemysle, v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a na píle.

History

The village of Závadka nad Hronom was established in the end of 16th century according to the shepherding law. The first reference is from 1611. It was founded on the extinct settlement of Veľký Potok area. There were flour-mill, saw-mill in 17th century and iron mines in the second part of 18th century. There was also rolling mill and different kinds of manufactories for Coburg ironworks (carpenters, coopers and locksmiths). After the end of ironworks the inhabitants worked in agriculture, wood industry and saw-mill.

Závadka
nad Hronom

Prírodné zaujímavosti Natural attractiveness

Národný park Nízke Tatry
The National Park Low Tatras

Kráľova hoľa – najvyšší vrch východnej časti Kráľovohoľských Tatier v nadmorskej výške 1946 m n. m. Najviac vyhľadávaný vrchol, opradený povestami a ospevovaný básnikmi, s rozsiahlym a veľmi pôsobivým výhľadom. Je prameniskom a zároveň rozvodím najväčších slovenských riek- Váh, Hron, Hnilec a Hornád. Od roku 1960 sa na vrchole týči televízny vysielateľ, ktorý sa stal jej dominantou.

Kráľova hoľa peak - the highest peak of eastern part of Kráľovohoľské Tatras, with the 1946 m a.s.l. It is the most popular peak emblazoned with legends and resounded by poets, with an extensive and very impressive view. It is the spring and also watershed of the largest Slovak rivers Váh, Hron, Hnilec and Hornád. Since the year 1960 the tower of television transmitter is situated here, which became the dominant of this peak.

PR Meandre Hrona – geomorfologicky, botanicky, krajinársky a esteticky významné územie s ojedinelou sústavou meandrov horného toku Hrona, s podmáčanými lúkami a výskytom chránených a zriedkavých rastlinných druhov.

NR Hron meandres – an important area of the geomorphological, botanical, landscape and aesthetically points, with a unique meander-system of upper the Hron river, wetlands, meadows and occurrence of protected and rare plant species.

PR Pohorelské vrchovisko - zachované vrchovisko na horehronskom podolí s výskytom chránených rastlín. Predstavuje veľmi vzácne, u nás sa vyskytujúce vrchoviskové rastlinné spoločenstvá, ktoré majú svoje optimum v severnej eurosibírskej oblasti.

NR Pohorelské vrchovisko - preserved bogs situated on the Horehronské Podolie with the occurrence of protected plants. A very rare highland plants occurring in our region, which have their optimum in the northern euro-siberian region.

Národný park Muránska Planina The National Park Muránska Planina

NPR Zlatnica – vyhlásená v roku 1993, za účelom ochrany zachovaných lesných spoločenstiev s výskytom významných chránených a zriedkavých rastlinných druhov. V jej území sa nachádza prírodná pamiatka 150 m dlhá a 34 m hlboká inaktívna fluviokrasová jaskyňa.

NNR Zlatnica – established in the year 1993 with the aim to protect the preserved forest areas with significant occurrence of protected and rare plant species. In the area of NNR is a natural monument - 150 m long and 34 m deep inactive cave located.

NPR Velká Stožka prezentuje mimoriadne zachovalé pralesovité porasty na krasovom podloží. Lesné fytocenózy vytvárajú pestrú mozaiku od bučín po reliktné dealpínske a smrekovcové boriny. Významný je výskyt reliktných a endemických druhov.

NNR Velká Stožka presents extra well-preserved virgin grasslands on the karst bedrock. Forest phytocoenoses create a rich mosaic from the beechwoods to the relict dealpine and pinewoods. A significant of the area is occurrence of relict and endemic species.

PR Zlatnianske skaly je krajinársky hodnotná lokalita s výhľadmi na masív Nízkych Tatier, na zachovaných lesných spoločenstvách, s prvkami reliktného charakteru a výskytom významných a zriedkavých druhov fauny a flóry.

NR Zlatnianske Skaly is a valuable landscape area located on the preserved forest communities, with a massif of the Low Tatras views and with the relict elements and the occurrence of the significant and rare fauna and flora species.

PR Fabova hoľa - územie predstavuje cennú prírodovednú lokalitu s výskytom vzácných lesných spoločenstiev chránených druhov fauny a zároveň predstavuje jednu z krajinných dominánt Slovenského rudohoria, s charakteristickým podhôľnym až vysočinovým reliéfom.

NR Fabova hoľa - a territory of a valuable natural locality with the occurrence of rare forest habitats of protected species of fauna. It represents one of the landmarks of the Slovak Ore Mountains landscape with a characteristic relief.

Andrejcová - vrch v hlavnom hrebeni Kráľovohoľských Tatier, v nadmorskej výške 1519,5 m n.m. Poľana Andrejcovej je najkrajším úsekom hrebeňa a z jej vrcholu sa otvárajú krásne výhľady do okolitej krajiny. V sedle, západne od Andrejcovej, sa nachádza zrubová turistická útulňa.

Andrejcová – the peak on the main ridge of Kráľovohoľské Tatras, at an altitude of 1519, 5 m a.s.l. Andrejcová is the most beautiful part of this ridge and its summit is open to beautiful views of the surrounding landscape. In the saddle, west to the Andrejcová is the rustic tourist hut situated.

Orlová - výrazná kužeľovitá hora v masíve Kráľovej hole, majestátne sa týčiaca nad horehronským podolím, v nadmorskej výške 1840 m n.m. poskytuje široký rozhľad na okolitú krajinu. Vrcholové partie sú trávnaté, pričom svahy a okolie vrcholu sú posiate ruľovými skalami bizarných tvarov. Neďaleko vrchola je postavený symbol slovenského národa - slovenský dvojkríž (viditeľný voľným okom z údolia Hrona).

Orlova peak - distinctive conical mountain in the massif of Kráľová Hoľa, towering magnificently over the Horehronské Podolie, at an altitude of 1840 m a.s.l. it provides a wide views of the sur-

rounding landscapes. The top parts are grassed, and the slopes are dotted around the top of the gneiss rock bizarre shapes. Near the vertex is constructed the symbol of the Slovak nation - Slovak double cross (eye visible from the Hron valley).

Vodopád pod Orlovou - krajinársky príťažlivý vodopád pod úpäťm hrebeňa Nízkyh Tatier a masívom vrcholu Orlová (1840 m.n.m), nad obcou Pohorelá.

Waterfall under the Orlová peak – an attractive landscape waterfall under the foot of the Low Tatras ridge and peak Orlová massif (1840 m a.s.l.) situated above the village Pohorelá.

Prameň Hrona – vyviera na úpäťi Kráľovej hole, juhovýchodne od sedla Besník, v nadmorskej výške 934 m n.m. Hron je druhou najväčšou riekou Slovenska s dĺžkou 298 km.

The Spring of the river Hron - springs at the foothill of the Kráľova hoľa, southeast near the saddle Besník, at an altitude of 934 m a.s.l. The river Hron is the second largest river in the Slovakia with the length of 298 km.

Prameň Boženy Němcovej – objavený v r. 1813, so studenou, slabo mineralizovanou vodou s výdatnosťou 1,5 l za minútu. V mi-

nulosti ho navštevovala Božena Němcová, v sprievode G.K.Zechentera Laskomerského, podľa ktorej dostal prameň názov. V 19. storočí tu boli vybudované kúpele.

The Bozena Nemcova spring was discovered in year 1813, with a cold, low-mineralized water with a richness of 1,5 liters per minute. It was attended by the Bozena Nemcova, with an entourage of G. K. Zechenter Laskomersky in the past. The spas were built here in the 19th century.

Besník – sedlo na rozhraní troch geomorfologických celkov: Nízke Tatry, Horehronské podolie a Spišsko-gemerský kras, zároveň lokalita, v ktorej sa stretávajú Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj a Národný park Muránska planina. Jeho názov odzrkadľuje poveternostné podmienky – silný vietor a v zime snehové záveje.

Besník – a saddle among the three geomorphological units: the Low Tatras, Horehronské podolie and Spiš-Gemer karst, also the area where comes together three national parks: Theb National Park Low Tatras, National Park Slovak Paradise and National Park Muránská Planina. Its name reflects the weather conditions - strong winds and snow drifts.

Kultúrne - historické a technické Zaujímavosti

Cultural-historical and technical attractiveness

Coburgovský kaštieľ (Pohorelá, Pohorelská Maša) – kaštieľ budovaný rodom Coburgovcov, s príslušným poľovníckym zámočkom a historickým parkom. V jeho blízkosti sa v minulosti nachádzala súkromná coburgovská vlaková stanica.

The Coburg manor (Pohorelá, Pohorelská Maša) house was built by the Coburg family with an outlying small hunting castle and a huge historical park. There was the Coburg private train station in the neighbourhood of this manor house in the past.

Múzeum zvoncov a spiežovcov – súkromná zbierka Mikuláša Gigaca v súčasnosti obsahuje približne 2000 zvoncov a spiežovcov - zvončeky pre ovce i veľké zvonce pre kravy i kone, plecháče i spiežovce s krásnym zvonivým hlasom. Je umiestnená v starej rodičovskej drevenici na Šumiaci spolu s ďalšími predmetmi.

The Bells museum consists of approximately 2000 examples of bells in a private collection of Mikuláš Gigac. You can find here small bells for sheep and large bells for cows and horses with beautiful ringing sounds. The museum is located in an old traditional wooden house with other traditional items.

Telgártska slučka – Telgártsky viadukt, Chmarošský viadukt - jedinečná železničná trať spájajúca západnú a strednú časť Slovenska s východnou. Jej najzložitejší úsek Červená Skala - Margecany, je typickou horskou stavbou, patriacou medzi najkrajšie a technicky najnáročnejšie na Slovensku. Najexponovanejší úsek trate vedie z Telgártu tzv. „telgártskou slučkou“ za Besnické sedlo. V hornej časti slučky prekonáva trať údolie 22 metrov vysokým a 86 metrov dlhým železobetónovým viaduktom so sklonom trate 17 ‰ - Telgártsky viadukt a trať pokračuje 18 metrov vysokým kamenným viaduktom cez dolinu Chmaroška – Chmarošský viadukt. Na tomto 12 km úseku pod Besnickým sedlom trať prekonáva výškový rozdiel 172 metrov.

Telgárt train loop - Telgárt viaduct, Chmarošský viaduct - a unique railway track which connects the western and central part of Slovakia with the eastern one. The most difficult section of the

railway track Červená skala - Margecany is a typical mountain building, belonging to the most beautiful and technically challenged in Slovakia. Most exposed part of the line runs from Telgárt by the so-called Telgárt loop for a Besník saddle. At the top of the loop track overcomes a valley by the 22 meters high and 86 meters long reinforced concrete viaduct with inclined tracks of 17 ‰ - Telgárt viaduct and over the valley Chmaroška the railway track goes 18 meters high stone viaduct Chmarošský viaduct. On this 12 km section under the Besník saddle, the railway track overcomes a height difference of 172 meters.

Tajch Bacúch – pozostatky zaujímavej údolnej priehrady, ktorá v minulosti slúžila na akumulovanie vody, čím umožňovala zvýšiť prietok na rieke Hron, kde boli pripravené plte s drevom, následne splavované až do Banskej Bystrice.

The Mine Water Reservoir Bacúch - remains of interesting valley dam, previously used for storage of water, thus allowed to increase the river Hron flow, where were prepared rafts full of wood and then floated to the Banská Bystrica.

Vysoká pec vo Valkovni - pozostatky vysokej pece Coburgovského – Pohorelského železiarskeho komplexu, najväčšieho výrobcu surového železa, ocele a plechu v 19 storočí, v Gemerskej župe.

Blast Furnace in Valkovňa - remains of the blast furnace of Coburg – Pohorelá iron manufacture complex, the largest producer of iron, steel and metal in the 19th century in the Gemer County.

Pylón v Pohorelskej Maši – výrobok Pohorelských železiarni, venovaný Ferdinandovi Maximiliánovi Coburgovi (Ferdinandovi bulharskému) majiteľovi Pohorelského železiarskeho komplexu.

Pylon in Pohorelská Maša is a product of Pohorelá ironworks, dedicated to Coburg Ferdinand Maximilian (Ferdinand Bulgarian), owner of Pohorela iron manufacture complex.

Turistické možnosti

Touristic opportunities

Náučné chodníky / Nature Trails

NCH Bacúch-Boca

- obojsmerný, letný, peší náučný chodník, tematicky zameraný na poznávanie prírody a banskej histórie územia. Trasa je dlhá 14 km s prevýšením 690 m.
- biconditional, summer, walking nature trail, thematically focused on exploring the nature and history of mining area. The trail is 14 km long with an elevation of 690 m.

NCH Stožky

- sa nachádza v samotnom srdci národného parku Muránska planina. Prechádza cez dve národné prírodné rezervácie (Malá a Veľká Stožka), ktoré sú typické najmä mohutným bralným reliéfom. Chodník je dlhý 6,5 km s prevýšením 150 m.
- located in the heart of the National Park Muránska planina, passes through two National Nature Reserves (Malá a Veľká Stožka), which are characterized mainly by the mighty rocky relief. The trail is 6,5 km long with an elevation of 150 m.

Najznámejšie turistické trasy / Well known touristic paths

- Rudná magistrála v Slovenskom Rudohorí (červená/red)
- Cesta hrdinov SNP po hrebeňoch Nízkyh Tatier (červená/red)
- Bravčovo – Beňuška („Käčka“) – Čertovica (zelená/green)
- Bacúch rázcestie – Bacúšska dolina – Jánov grŕň – Bacúšske sedlo (modrá/blue)
- Polomka – Bukovinka – Zadná hoľa (zelená/green)
- Polomka – Horný kopec – sedlo Fabovej hole – Fabova hoľa (zelená/green)
- Závadka nad Hronom – Oravcová (modrá/blue)
- Závadka nad Hronom – Burda – Fabova hoľa (modrá/blue)
- Heľpa – sedlo Priehyba – Čierny Váh (modrá/blue)
- Pohorelá – Andrejcová (modrá, žltá/blue, yellow)
- Pohorelá – Ždiarske sedlo – Liptovská Teplička (modrá/blue)
- Šumiac – Predné sedlo – Vyšné sedlo – sedlo Snehová jama – Kráľova hoľa (modrá/blue)
- Telgárt – Havrania skala – Kráľova skala – Kráľova hoľa (zelená/green)

Lyžiarske možnosti / Ski opportunities

- Polomka – Bučník, dĺžka trate / length 1600 m
- Závadka nad Hronom, dĺžka trate / length 800 m
- Heľpa, dĺžka trate / length 450 m
- Pohorelská Maša, dĺžka trate / length 1300 m
- Telgárt, dĺžka trate / length 600, 1500 m

Kalendár podujatí

Events calendar

január / january

Hokejový turnaj o Majstra Horehronia (Závadka nad Hronom)

február / february

Turisticko-lyžiarsky pretek Čertovica-Bacúch (Bacúch)

Fašiangy a zabíjačka na Bacúchu (Bacúch)

Fašiangový sprievod a pochovávanie Basy zavackej (Závadka nad Hronom)

marec / march

Memoriál lesných robotníkov (Pohorelá)

Volejbalový turnaj pri príležitosti (Závadka nad Hronom)

apríl / april

Slávik Slovenska (Bacúch)

Veľkonočný šachový turnaj (Pohorelá)

Horehronská valaška (Telgárt)

máj / may

Kolovrátko (Hel'pa)

dni závadských tradícií (Závadka nad Hronom)

jún / june

Okresná prehliadka speváckych skupín a sólistov seniorov (Bacúch)

Horehronské dni spevu a tanca (Hel'pa)

júl / july

Folklórny festival Na Bielych Handľoch (Braväcovo)

Majstrovstvá Pohorelej a sveta v kosení (Pohorelá)

Western Riding Rodeo (Polomka)

Vatra zvrchovanosti (Šumiac)

august / august

Ozveny staroslovenčiny pod Kráľovou hoľou (Telgárt)

Folklórny večer pod Orlovou (Pohorelá)

september / september

Clementisovou cestou (Pohorelá, Závadka nad Hronom)

Výstup na Kráľovu hoľou (Šumiac)

Nezabúdajme na Telgárt (Telgárt)

október / october

Chôdza na Bacúchu – Cena Jozefa Pribilince (Bacúch)

november / november

Festival hudobného folklóru (Telgárt)

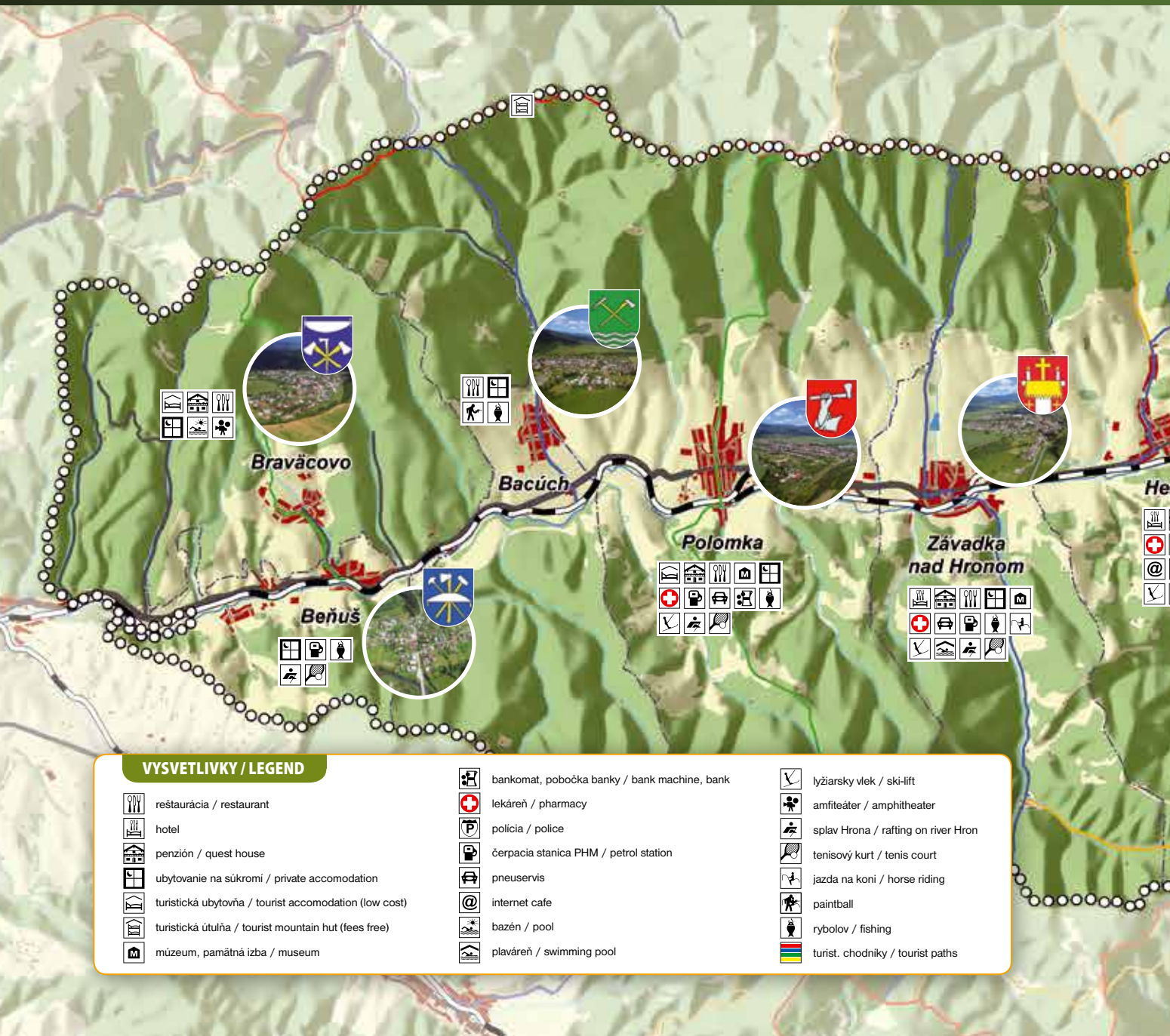
katarínsky jarmok (Závadka nad Hronom)

december / december

Vianoce pod Kráľovou hoľou (Šumiac)

Vinšujem vám vinšujem (Telgárt)

VYSVETLIVKY / LEGEND

reštaurácia / restaurant

hotel

penzión / quest house

ubytovanie na súkromí / private accomodation

turistická ubytovňa / tourist accomodation (low cost)

turistická útulňa / tourist mountain hut (fees free)

múzeum, pamätná izba / museum

bankomat, pobočka banky / bank machine, bank

lekáreň / pharmacy

polícia / police

čerpacia stanica PHM / petrol station

pneuervis

internet cafe

bazén / pool

plaváreň / swimming pool

lyžiarsky vlek / ski-lift

amfiteáter / amphitheater

splav Hrona / rafting on river Hron

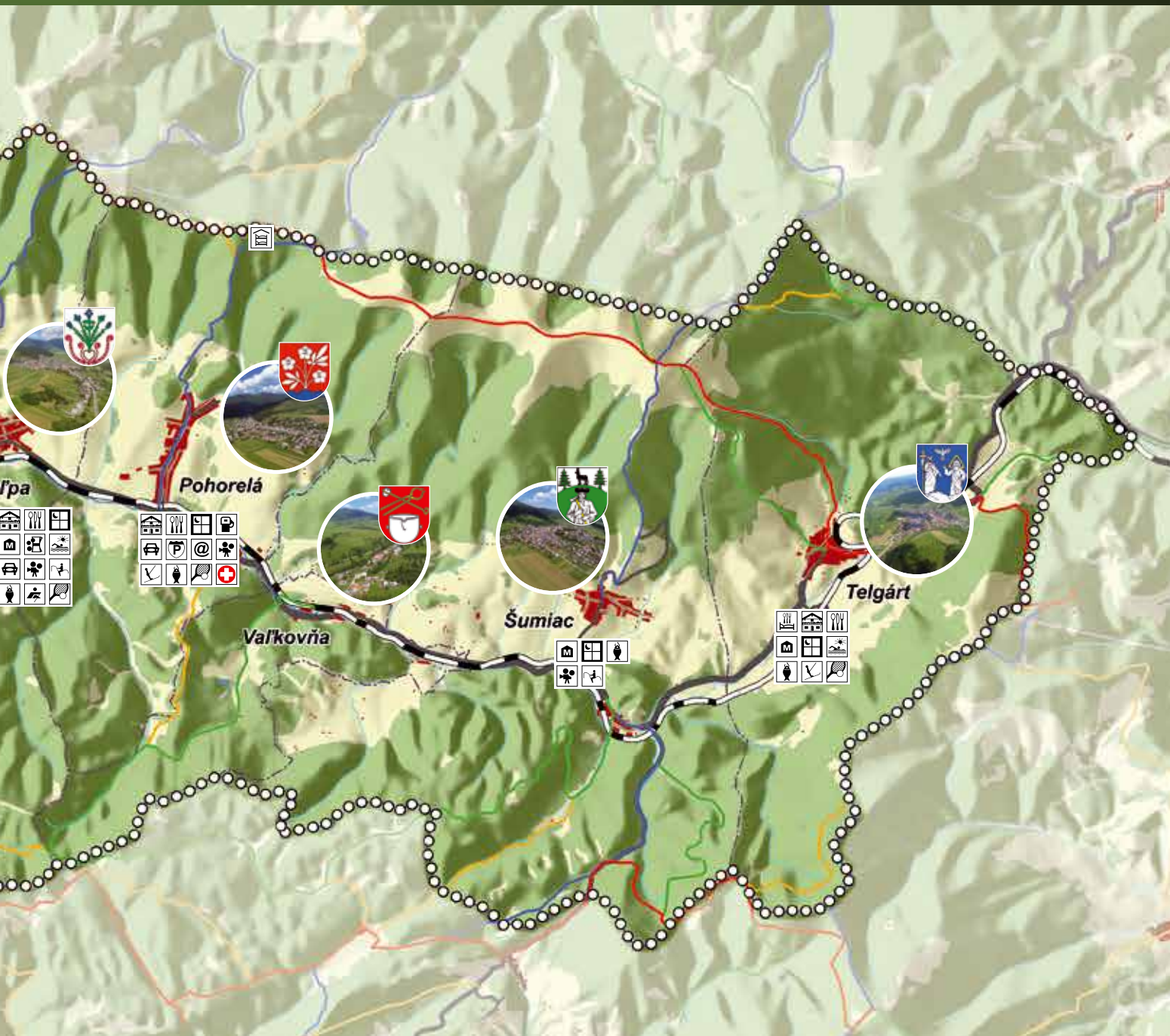
tenisový kurt / tennis court

jazda na koni / horse riding

paintball

rybolov / fishing

turist. chodníky / tourist paths

vydalo / produced by:

Verejno-súkromné partnerstvo Horehron / Public-Private Partnership Horehron

Nová 392, 976 69 Pohorelá, vsphorehron@gmail.com

2013

fotografie: VSP Horehron

